

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce
Posudek - Závěrečná práce - CZV

Student: Michaela MIKULOVÁ

Obor: ČJ - AJ

Název práce v českém jazyce: Literární dílo na pomezí romantismu a realismu

Název práce v anglickém jazyce: Literary work between romanticism and realism

Vedoucí práce: prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

Oponent práce: prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.

Michaela Mikulová si před sebe vytkla nesnadný úkol: analýzou několika klíčových děl, která vznikají na pomezí romantismu a realismu, ukázat na výrazové prostředky, které z těchto textů dělají přechodové události. Tento úkol samotný by ještě nebyl tak obtížný, kdyby byl literární vědou jasně předdefinován soubor „ukazatelů“, které mají schopnost posloužit jako jasná rozlišovací kritéria pro bezpečné „směrové“ rozlišení textů. Ve skutečnost je literární věda trvale spíše ve fázi, kdy s různou sofistikovaností konstatuje nemožnost vytvoření jasného souboru/seznamu znaků, které jeden či druhý jev vymezují – přesto, že ani na rovině diskurzu – tedy poetiky – nezpochybňuje jejich základní odlišnost. Už z toho je patrné, že v předložené nepůjde ani tak o samotné výrazové prostředky, ale že v dosahu pozornosti musí být i jejich proměňující se funkce. Tedy nejenom perspektiva směřující ke studiu poetiky textu, ale současně i analýza formování estetické funkce.

Autorka si s velkou citlivostí a s vědomím složitosti základních pojmů, s nimiž do analýzy vstupuje (tedy romantismu a realismu), formuje vstupní otázky, které mají vést její pozornost. Už úvodní část, vymezující obsah nejednoznačných pojmů romantismus a realismus ukazuje zevrubné a nenáhodné studium sekundární literatury, které bylo třeba vykonat. Autorka už zde ukazuje vysokou míru kritického přístupu a opatřuje svou metodu badatelskou skepsí, která je však produktivní; nepůsobí v důsledku destruktivně, ale přesně naopak.

Jako vysoce zajímavý vnímám autorčin pokus bez slovního alibismus poskytnout soubor romantických a realistických rysů. To je velmi důležité vodítko, a přes řadu sporných momentů (či možná i právě pro ně) velmi cenné. Ukazuje se totiž, že typické rysy romantismu absorbují předchozí literární vývoj, že v nich zní např. ještě ozvěna baroka s jeho dualismem a etickými principy. Podobně sporné by bylo třeba mluvit o fantastickém jako o rysu typicky romantickém (ostatně někteří vrcholní představitelé realismu, např. Gogol či de Maupassant mají ve své bibliografii texty čistě fantastické, které pro změnu reprezentují vrchol literární fantastiky). S oporou Turečkovou tvrdí autorka, že základním rysem romantické prózy je subjektivizovaný vypravěč, jehož přitom najdeme i v textech literárních realistů (což opět ukazuje na skutečnost, jak nejednoduché je stanovit takovýto soubor). Přesto právě tento nezáludný inventář atributů pomáhá udržet analytickou jasnost následujícího výkladu. I proto je třeba tyto „seznamy“ vnímat jako konstatování jakési ideální podoby reprezentací toho či onoho směru.

Velkou citlivost projevuje autorka i při rozboru konkrétních narativních textů, zde se osvědčuje jak její pozornost při trpělivém čtení, tak svůj význam nachází vhodně zvolené oblasti, k nimž upírá zájem a které jsou součástí poetiky narativů (vypravěčské strategie, motivy, prostor, postava), tak jejich estetiky – ve smyslu vyvolání zcela konkrétního čtenářského účinku (zde jmenujme třeba velmi pronikavě – např. u Větrné hůrky – rozkrytou textovou ironii, či dobově určená témata) a stranou pozornosti nezůstává ani roviny stylová. Toto základní rozdělení přitom systematicky uplatňuje při analýze všech zvolených narativů – což se stává dalším dokladem skutečnosti, že autorka chce svoji práci učinit přehlednou a sdělnou.

K přednostem práce patří, že autorka si důsledně podržuje výkladový styl, jde krok za krokem po sledovaných jevech a přitom nezaplňuje text slovní vatou. Výsledkem je nebývale kultivovaná práce, která na základě vstupních premis (návrhu seznamu rysů), ukazuje na prolínání obou tvárných postupů v jednotlivých textech. Obecná tvrzení o přechodnosti literárních jevů tak v této práci nacházejí svoji konkrétní oporu. Ukazuje se přitom, a to by možná stálo v práci za zdůraznění, že toto prolínání (které je třeba vnímat jako součást autorské intence), je zřetelným rysem funkční významové výstavby, která počítá s dobovým adresátem a potřebným účinkem daného tvárného postupu.

Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji její nejvyšší možné hodnocení stupněm **výborně**.

Jako možný obecnější vstup do diskuse, o níž předpokládám, že se bude odehrávat především kolem analýz jednotlivých textů, navrhuji dva podněty: Zajímalo by mne, jak autorka hodnotí význam Barthesova pojmu „efekt reálného“, zda jde o pojem, který by mohl mít svoji platnost pro definování realistického fikčního světa - nebo se jedná o pojem, který má jinou funkci? Rovněž by mně zajímalo, zda autorka vnímá jako kriticky zajímavou v souvislosti s vymežováním realistické fikce Jakobsonovu studii o realismu, která (dle mého soudu) iniciativním způsobem pojem realismus komplikuje a ukazuje na jeho potenciál mimo jiné jako recipientské strategie, jako estetického postoje, který zaujímá čtenář v kontextu dobově aktuálních literárních norem.

V Brně dne14.8.2013.....

.....
Podpis